

GLEDALIŠKA KRITIKA

Vojne in mir(i) med človeškim in nečloveškim

Silvii Purcarete po romanu Leva Nikolajeviča Tolstoja: **Vojna in mir**, koprodukcija Drame SNG Ljubljana, **MGL** in Cankarjevega doma, ogled premiere 21. januarja v Gallusovi dvorani Cankarjevega doma

MELITA FORSTNERIČ HAJNŠEK

Kot pompozna gledališka vaja je zamišljeno vse skupaj. Režiser **Silvii Purcarete** je pred premiero poudarjal, da je hotel z dramatisacijo 1500 strani dolgega, dve stoletji starega romana z več kot 5000 liki zasnovati zgolj kroki, gledališko skico. In nas s tem nevtraliziral v pričakovanjih ali nas vseskozi ohlajal, kar zna enako izdatno kakor očarati z eruptivnimi, famoznimi podobami na odru.

Prvi dveurni del ne pusti dihati, ne moreš se prepustiti, zgolj iščeš replike, umeščaš videno materijo v svoje lastno poznavanje romanske stvarine. Zahteven teater je to, ki sprva sploh ni značilno purcaretejevski, gomazeč od podob, barv in zvokov. Eno samo malce nervozno vrvenje med zvečine salonskimi situacijami, prostori in časi. Vse je pomanjšano v gromozanskosti odra, zlasti pa protagonisti, s pohištvom vred.

Režiserjeva stalna sodelavca, edina skozi čas, scenograf, kostumograf, oblikovalec luči **Dragos Buhagiar** in skladatelj **Vasile Sirli** sta svoj del opravila izjemno. Morda je glasba ves čas nekako pritajena in manj izrazita kot v drugih Purcaretejevih predstavah, denimo v Faustu ali Guliverju, kjer je med temeljnimi gibali predstave.

Gallusova dvorana je silno neprijazna za govor, ko z neba balkonov loviš konzervirane glasove in jih sproti izgubljaš. Četudi je podoba pri slavnem Romunu zmeraj na prvem mestu in je dodobra izkoristil tehnične zmožnosti odra ter nad- in pododrja, tokrat govor v svojem realističnem poteku prvega dela presenetljivo okupira velik del pozornosti avditorija. In sprva zmede, s preskakovanjem scen, likov, ki se celo potrojijo – denimo Nataša Rostova (**Ajda Smrekar**, **Viktorija Emeršič Bencik** in **Jana**

Zupančič – v tem vrstnem redu se tudi pojavljajo od mladosti do materinstva). Purcaretejevski "paradoks" ali tipični zasuk se kaže tudi v zasedbi **Jerneja Šugmana** v vlogi burkaške Nastasje Ivanovne pa grofice Apraksine, ki izhaja iz Tolstojeve Marje Dmitrovne Ahrosimove. Spominjal je (čeprav v povsem nasprotnem fizisu) na Purcaretejevega ženskega Mefista (**Olivie Popi**) v romunskem Faustu.

Kot bi imela Tolstoj in Purcarete nekaj skupnega: fatalizem. In ironije je več, kot bi si resnični bralci Vojne in miru kadarkoli predstavljali. Pri Tolstoju so vsi dogodki kot zrežirani od Boga, v Purcaretejevem teatru je to seveda Režiser (hote z veliko začetnico).

Kot iz kakšne Brueglove ali Dürerjeve slike mezijo liki na vse strani. "Le" petindvajset jih je, pa gledamo vseskozi, vse tri ure in pol, masovke. Vsi igralci v castu so ob svojih likih tudi vojaki in mrtveci. V prvem delu je sicer manj množičnosti, a vse deluje kot zbor in ne kot posamezni glasovi. Saloni treh družin so v fokusu - Rostovih, Bezuhinovih in Bolkonskih - med njimi pa zapletena, mnoga groteskna razmerja, kot v vojni, nihajoča od porazov do zmag. Zabava in smrt/Snubitve/Ples in ljubezen/Ponesrečeni obisk/Dvoboj/Nevesel božič/Lov/Opera so oporne točke dogajanja v prvem delu. Zlasti zadnji prizor pred odmorom je duhovit, ko protagonisti v operi, s kukali, opazujejo nas v dvorani. Drugi, "vojni" del se začne z zgovornim poglavjem Puf, puf, bum, bum in konča z - mrliči.

Prvi, daljši del je torej mir s kaljo in grožnja vojne vseskozi, pa ne le tiste prave, ampak predvsem tistih malih medčloveških vojn, zlasti med spoloma, ki naseljujejo aristokratske salone predprejšnjega stoletja v Rusiji. Vse vojne in mir(i)

se nenehno selijo iz človeškega v "nečloveško", iz mikroravnini domačih omar (skozi katere tudi vstopajo in izstopajo v dogajanje salonov) v makroravnini bojnih polj, velikih požganih mest in razdejanih trgov, med od vojne opustošene množice.

Seveda se začne in konča na bojnem polju, primerjajoč mrliče – francoske in ruske. Ne začne se torej z "Eh, bien, mon prince", kot v romanu z Ano Pavlovno, dvorno gosposlično, ki jo v Purcaretejevi dramatisaciji ni. Kot še marsikoga ne. Torej mrliči. "Rusi usmrjeni in polni črvov, Francozi pa beli in čisti kot papir in popolnoma brez vonja. Najbrž zaradi hrane. Gosposko hrano so žrli," pravi mužik v dramii ...

Poetični materializem poimenuje Purcaretejevo poetiko njegov drugi mednarodno najbolj slavni, prav tako v Franciji živeči rojak, teatrolog **Georges Banu**. Malokdo ve, da je Purcarete posnel tudi film *Nekje v Paliluli*, ki je nekak manifest o njegovih pogledih na realnost. Ki pa jo nenehno spodmička, destabilizira, absurd je najpomembnejši od vsega. Absurd in ironija, brez cinizma.

Njegovo "zborovsko gledališče", ki smo mu priče v vseh njegovih inscenacijah, nenehno beži iz okvirjev. Dinamično, igrivo je in hkrati zmeraj malce zaudarja po morbidnem ali vnaša estetikogrdega. Verbalno dojema skozi branje dramske pariturne, na odru pa ga beseda ne zanima več.

Na tako velikem odru in tako izraziti rampi, kot je v Gallusu, je težko pričarati close up, vse je lahko zgolj groplan. Zato pa je Purcarete preliščil prostorske dimenzije in izumil gigantske, ubujevske lutke v drugem, vojnem, spektakularnem delu – Napoleona, generala Kutuzova, carja Aleksandara I., ki z izjemno animacijo igralcev v njihovih podnožjih, upravljajoč njihove ude, povečajo plan do osupljivih razsežnosti. V tem formatu pa se dvigne iz podpodja tudi Zemlja, zasenčena ali umazana

od vojn, trupel in grozot. To so tisti Purcaretejevi "dodatki/presežki", ki jih poznamo iz njegovih kulturnih mednarodno čaščenih predstav. Če je bil Purcaretejev glavni problem pri ustvarjanju te predstave, kot je dejal v intervjuju za naš časnik, pomanjkanje časa, je rezultat vendarle dovolj perfekcionističen. Predstavi se, najbrž tudi po zaslugi vrhunskih igralcev iz obeh osrednjih ljubljanskih ansamblov, ne pozna stiska s časom priprave. Neuskklajenosti ni bilo čutiti, različnost registrov in pristopov je delovala v kaotičnem poteku celo smiselno. Seveda pa enako kot v vseh drugih adaptacijah ekstenzivnih romanesknih tekstov, kot smo na slovenskih odrih to že doživeli z Dostojevskim, Proustom, Kafko, je treba biti v takem teatru opremljen

s predznanjem (kot v dobri sodobni umetnostni glasbi), pa tudi s potrpljenjem in zicledrom.

Nenehno se mi je nehote vsiljevala primerjava s Pandurjevo predstavo Rat i **mir/Vojna in mir** v izvedbi HNK Zagreb pred štirimi leti. In presenetljivo, čeprav gre za dva maga podob, oba izvirajoča primarno iz slikarstva, je naš pokojni "lovec na sanje" vendarle manj organski in materialen. Purcarete je bolj nagonski, pantagruelovski, nekako nečist in kaotičen. Vsekakor tip teatra, ki ga enako potrebujemo kot vse druge izčiščene, asketske. Nebohotne in nebaročne, kratka. A kot je priznal Purcarete, od njega pač producenti pričakujejo izrabo vseh odrskih

igračk in mašinerije. In dobili s(m)o jih. V pravi meri za današnje payperizirane prilike.

Če je bil Purcaretejev glavni problem pri ustvarjanju te predstave pomanjkanje časa je rezultat vendarle dovolj perfekcionističen

Osebna izkaznica

Avtor dramatizacije in režiser Silviu Purcarete. Prevajalka dramatizacije Jana Pavlič z uporabo prevoda Vladimirja Levstika. Scenograf, kostumograf in oblikovalec luči Dragos Buhagiar. Skladatelj Vasile Sirlu. Dramaturginja Eva Mahkovic. Koreografinja Nataša Berce. Igrajo: Viktorija Bencik Emeršič, Sebastian Cavazza, Bojan Emeršič, Petra Govc, Gregor Gruden, Jure Henigman, Eva Jesenovec, Aljaž Jovanović, Mirjam Korbar Žlajpah, Marko Mandić, Boris Ostan, Jette Ostan Vejrup, Matej Puc, Ajda Smrekar, Janez Škof, Jernej Šugman, Nina Valič, Pia Zemljič, Judita Zidar, Vojko Zidar, Jana Zupančič, Miranda Trnjanin k. g., Tines Špik k. g., Blaž Dolenc, Matej Zemljič.

Foto: Peter UHAN

Foto: Peter UHAN

Foto: Peter UHAN